

**La Trastienda
cando chobe e fai sol
anda o demo por Ferrol**

Vunes 21, 30h

Radio Filispim 93.9fm

Als het regent en de zon schijnt 11: Andere streken van de duivel

(with English summary)

*Als het regent en de zon schijnt,
waart de duivel rond.*

Cando chove e fai sol and'o demo por Ferrol con un saco d'alfileres para pica-las mulleres.

In een spreukje uit de Maaskant doen de duivels de ronde¹, in Spanje, in La Coruña in Galicië, komt de duivel met een gaffel:

*Cuando llueve y hace sol
sale el diablo con tenedor.
Cuando llueve y hace luna
sale el diablo por La Coruña.*

waart hij bij La Coruña rond. Bij zonneren gaat hij naar Ferrol, maar bij maanregen gaat hij naar La Coruña. Of hij gaat naar Gijón, zoals ze in Gijón in Asturië zeggen, of hij klimt op naar Trech met zijn ijzerstaf.² In Galicië is een heel onkuis repertoire ontstaan rond het naar Ferrol gaan van de duivel: hij gaat beladen met gaffels (*tenedores*) om daarmee de mensen te steken, of hij is beladen met (een zak vol) spelden (*alfileres*) voor het doorboren of steken van vrouwelijke schaamdelen³ of hij gaat naar Ferrol om vrouwen met naalden en spelden te boren, of hij heeft een zak spelden om de vrouwen te prikken en een zak naalden om de heksen te prikken. In Roemenië zijn het de Zigeuners, die op de markt prikten, zodat het vrouwenhemd huft.⁴ In

¹ (?) Vgl. In Oost-Brabant zeggen ze: *kerremis in de hel, de duivels doen de ronde*, als het regent en de zon schijnt. (Swanenberg 1986, 78)

² F-S Sp 1, 2, 3; F-S Fr 1 (limousin, Marche, Périgord) met vervolg: *il tombe dans l'Enfer*. Vaux Galician 1a: *Chove e quente o sol, Vai o demo para Ferrol* 'It rains and the sun shines, the devil goes to Ferrol', sometimes followed by: *E vai zoupando nas mulleres con coitelos e culleres* 'And goes beating the women with knives and spoons'; 1b. *Chove e fai sol, anda o demo en/no Ferrol* 'It rains and there is sun, the devil is going into Ferrol'; Spanish 4: *Llueve y hace sol, anda el diablo en Ferrol* 'It's raining and the sun is shining, the devil is going to Ferrol' (Galicia). *Cando chove e vai sol, corre o demo cara Friol* (nocampodafeira.blogspot.com). In de Provence wordt van de gevreesde mistralwind gezegd: *Quand le Mistraou bouffe, le diable est en Provence*. (Streng II, 167 naar Sébillot, *Lég.* II, 201)

³ Dit is gebaseerd op een foute vertaling van *cu*, door Kuusi geassocieerd met Eng. *cunt*, Ned. *kut*, waarvan de genasaliseerde vorm *kont* de betekenis heeft, die *cu* = Sp. *culo* heeft, nl. achterwerk (Vries 1971, 371f; 348; zie Latijn: *culus*, terwijl *cunus* = *kut*). Dit blijkt ook uit het feit dat ook geprikt worden in *o cu os senores* (zie volgende noot); vgl. Frans *Cucendron* 'Assegat', de naam, die Perrault als eerste gebruikt voor Cendrillon (Assepoester) (1992, 80). In Colombia noemt men de regen die valt terwijl een regenboog aan de hemel staat: *meao de arco, picadura de viejo* 'pis [meada, meado van mear] van de regenboog, prik van de oude man' (García Mouton 1984, 187 n. 88 naar Luisa R. de Montes, *Creencias sobre el arco iris en Columbia*, 19). Heksen worden niet alleen geprikt met *pins and needles* om te zoeken naar ongevoelige plekken, ze prikken zelf ook zoals naar voren komt in de getuigenis van Mary Longdon (Youghal 1661), die van Florence Newton verklaarde, dat 'she would several times Stick Pins into her Arms, and some of them so fast, that a Man must pluck three or four times to get out the Pins, and they were stuck between the skin and the flesh.' (Seymour 1913, 110).

⁴ F-V Sp 3 (*espichar aos homes*), 4 en 6 (*chantar/pica no cù das mulleres*), 5 (*axotando nas mulleres*), 7 (*pical as mulleres*), 8 (*va pichando a las mujeres; pinchar a la brujas*). F-V Port 4 is identiek aan F-V Sp 7. In G-S Sp 1 heet het: *Cando chove e fai sol, anda o trasno por Ferrol; cando chove e fai lua, anda o trasno pola Cruña*, dus vrijwel dezelfde rijm, maar nu over de huisgeest (*trasno*); I-O Rum 1. Volgens Dickens, in *De Heksenwacht in de klok van*

Auvergne/Limousin zwavelt de duivel zijn vacht; ook wordt er gezegd, dat het de tijd van de duivel is.⁵

English summary

In a proverb from the Maaskant (Dutch Limburg), the devils are making the rounds, in Spain, in La Coruña in Galicia, the devil comes with a pitch-fork, and when it rains and there is moon he hangs out around La Coruña. Or with sun and rain he goes to Ferrol, but with moon and rain he goes to La Coruña. Or he goes to Gijón, as they say in Gijón in Asturia, or he climbs up to Trech with his iron stave.

Mr. Humphrey (I, p. 57), waren er in Windsor in Engeland oude wijven, die onder de naam van heksen grote wanorden aanrichtten en ordentelijke Christenen de akeligste pijnningen aandeden door hen, als ze er niet op verdacht waren, met spelden of naalden in de onderbuik te steken... (Teenstra 1846, 65; onderbuik als eufemisme voor geslachtsdelen). Harrebomée, I, 163b: *De duivel heeft er eene speld ingestoken*. Vgl. de aanroeping van St. Paulus in Galatina in Apulië door vrouwen die lijden aan de dansziekte: 'My St Paul of the Tarantist who pricks the girls in their vaginas; My St Paul of the Serpents who pricks the boys in their testicles.' (Lewis 1975, 90). Op tv hoorde ik de Amerikaanse uitdrukking *We are on pins and needles*, in spanning wachtend. De *Oxford Dictionary of English Proverbs* heeft dit als *To be on pins and needles*, i.e. I was very uneasy. In 1811 gebruikt als *I'm sitting upon pins and needles* (Wilson 1970, 626). Volgens Hornby (1974, 643) is *pins and needles* de 'tingling sensation in a part of the body caused by blood flowing again when its circulation has been checked for a time (= 'slapend' been/arm). Vgl. Harrebomée II, 113: *Het is, alsof er met spelden en naalden in geprikt wordt*, met de bemerking: 'Men zegt dit van eene pijnlijke wond.' Omgekeerd *Needles and pins* staat 2x aan het begin van een nursery rhyme (Halliwell, *Nursery Rhymes*, 1843, 122), vervolgend met: *When a man marries, his trouble begins* (ODEP 559; Collins n°297). Op een groteske karikatuur van Paus Julius II, toegeschreven aan François Rabelais, is de 'paus' afgebeeld met een enorm in een soort sok gehuld geslachtsdeel, waarin een negental spelden steken, met de opmerking van Frischauer (2, 320): 'de naalden moeten aanduiden dat hij aan de "Franse ziekte" (syphilis) leed'. Ruibal (2007, 80ff) is van Galicië en heeft dus veel varianten, eenvoudig beginnend met: *Cando chove e fai sol, anda o demo por Ferrol* (Cambados); *~ e quenta o sol, ~; ~ vai o demo pra Ferrol* (Santiago de Compostela); *~ e vai sol, van os demos para Ferrol* (Castro de Rei); *~ e fai sol, anda o demo por Ferrol; ~, anda o diaño por Ferrol; ~, anda o trasno por Ferrol* (Carré Aldao); *Cando chove e mais fai sol, anda o trasno por Ferrol* (Risco); *~ e fai sol, vai o demo pra Ferrol* (Bierzo); *Chove e fai sol, anda o demo en/no Ferrol* (Maite Taboada). Uitgebreider: *Cando chove e fai sol, anda o demo por Ferrol, con un saco de alfileres pinchándolle o cu ás mulleres* (Sant. de Comp.); *~ e quenta o sol, vén o demo por Ferrol, cun saquiño de alfileres pra lle picar no cu ás mulleres* (Serra de Outes; Fernández 2003, 195); *~, corre pra Ferrol ~ Friol, cargado de culleres zoutando nas mulleres* (Guitiriz); *~, anda o demo cun bastón, cunha caixa de alfileres pinchándolle o cu ás mulleres* (Ribadavia, Fernández 2003, 195). Niet alleen vrouwen, ook mannen worden geprikt: *Cando chove e mais vai sol, van os demos para Ferrol, cardagos de tenedores, azoutando nos señores* (Cospeito); *~ e quenta o sol, corre pra Ferrol ~ Friol, cargado de ferregachos azoutando nos muchachos* (Guitiriz); *Cando chove e fai sol, vai o diaño pró Ferrol, cargado de tenedores pra espichar (~ espincar) os homes* (Moscoso; Alvarez 1904, 38; Ventin 2007, 1478). En uitiem: *Cando chove e quenta o sol / vai o demo pro Ferrol / cun carro de culleres / en busca de mulleres, / i outro de tenedores / en busca dos señores* (Rielo 1980, 1195); cf. ID., 1369: *Cando chove e fai sol, corre o demo pra Friol*, en andere rijmen zijn *Pol* (Terra Chá); in Catalaans *Borriol*. Een slogan bij de 2005 autorally was: *Cando chove e fai sol, pasa o rally por Ferrol*. En Ruibal wijst op 'chove ou faga sol' ['(come) rain or shine' (Hornby, 704, 804)]. Een andere serie begint met *Cando chove e quenta o sol, está o demo metido no fol* (Serra de Outes; Fernández 2003, 195); *Cando chove e fai sol, anda o demo no fol* (Cambados; Castrelo 1996, 37; Ruibal 2007, 84: *~ metido no fol*); *Cando chove e quenta o sol / vai o demo para Ferrol, / metediño nunha hucha* ['arca' (kist)] / *preguntando pola podia* (Terra Chá; Rielo 1989, 079) [*preguntar* 'vragen']. *Cando chove / e o sol regaña* ['moppert'] / *anda o demo / pola ferraña* ['unha herba calquera'] (Rielo 1989, 170). *Cando chove e fai sol / corre o diaño pra Ferrol, / cargadiño de cotiños / pra queimar os teus fuciños* (Rielo 1980, 471). ID., 85 n. 27: *Cando chove e fai sol / anda o demo por Ferrol / con un sacco de alfileres / para pica-las mulleres*, uit 1864 (Blanco 1992, 307); ID., 90: *~, corre o diaño pra Ferrol, / con un ramo de alfileres, pinchando o cu das mulleres* (Folgozo, Sarreaus). // *Cando chove e quenta o sol, anda o demo por Ferrol. Con un saco de alfileres pa picarlle o cu as mulleres* (Maria Garcia op Twitter). // *Cando chove e fai sol / anda o demo por Ferrol; / picandolle con alfileres / o cu as mulleres* ('Cuando llueve y hace sol / anda el demonio por Ferrol; /

In Galicia, a quite immodest repertoire has developed concerning the devil's visit to Ferrol: he goes loaded with pitch-forks to stab people, or he is loaded with (a sack of) pins to pinch or stab of female private parts (according to Kuusi; or in their bottoms) or he goes to Ferrol to pinch women with needles and pins, or he has a bag full of pins to prick the women and a bag of needles to prick the witches. In Rumania, the gypsies are pricking on the market, making the chemise hop.

In Auvergne-Limousin, the devil sulphurs his fur; they also say that it is the time of the devil.

picandole con alfileres / el culo a las mujeres'). Otra variante: (Esta de mi abuela): *Cando chove e fai sol / anda o demo por Ferrol; / cargadiño de alfileres / para pincharlle o cu as mulleres; / cargadiño de tenedores / para pincharlle o cu os senores* (www.celtiberia.net). // *cando chove e vai sol e o demo vai para o Ferrol cargadiño de alfinetes* (que se insinúa na espesura dunha fraga, entre vellos carballos, á sombra dos que durmiña un xastre coxo e nugallán, que en sete parroquias non cose para ninguén e non dá tres pasas e vano levar os demos; ou nas noites de San Xoán, á escasa luz das fogueiras, cando saltamos o lume novo e imos recoller o sabugueiro...) (galiciaencantada.com). // *Chove e quenta o sol / vai o demo para Ferrol*. (Si, efectivamente, inda non hai moito tempo falabamos aquí dunha variante dese mesmo dito:) *Cando chove e quenta o sol anda o demo por Ferrol, cun saquiño de alfileres pra picarlle o cú ás mulleres* (Encántame a metáfora dos alfileres falando da chuva miuda) (blogoteca.com). // *Cando chove e fai sol / anda o demo por Ferrol / con un saco de alfileres / para pica-las mulleres* (argalladas.enlugo.com). // *Cuando llueve y hace sol anda o demo por Ferrol, pinchando o cu das mulleres cunha caixa de alfinetes* (De pequeno siempre me llamó la atención. Pensaba en el demonio pinchándoles el culo a las mamás, imaginaba como se escapaban y me daba la risa. Hoy con el tema del acoso eso ya no me hace ninguna gracia); la canción infantil en Ferrolterra: *cando chove e máis fai sol vai o demo para Ferrol pinchando o cú das mulleres cunha caixa de alfinetes* (Esta parella encontrase aínda hoxe nunha canción infantil galega na que un demo perseguidor de mulleres se relaciona co feito de que chova e faga sol) (celtiberia.net). // *Cando chove e quenta o sol, anda o diaño por Ferrol, con un saco de alfileres, picando no cu ás mulleres. Cando chove ou quenta o sol Anda o demo por Ferrol Cun saquiño de alfileres Picándolle o cu ás mulleres* (slideshare.net). // (Baile do demo: Een lied van Paz Antón): *Cando chove e fai sol / Anda o demo todo contento / Perto do Ferrol / O meu demo ti xa non es / Que non tóca-la muiñeira / Coma Os Cempés* (ghastaspista.com). // Om iemand aan te sporen van de schommel te springen, Loat ter n aner op zitten goan.' (Veenkoloniën, Gr., *Dr.Bl.* NS 1, 115) Gluski 48:56: *To be on needles and pins. Etre sur des épines. Wie auf Nadeln sitzen. Stare sulle spine. Estar sobre espinas (agujas).*

⁵ ALAL c. 47 P. 49: *kei lu dablè ke saofõ €ũ fur* (c'est le diable qui souffre son fur); P. 52: *ké l tã dó dábl* (c'est le temps du diable).